

prevenim • dro

Butlletí semestral d'informació sobre **prevenció de drogodependències a Catalunya**

Número 8 - segon semestre 2003

En aquest número...

Editorial

2

Presentació dels continguts més rellevants d'aquest número.

Cop d'ull a la recerca

2

Comentari d'un estudi que analitza l'evolució del tabaquisme en població adulta espanyola, posant de manifest, un cop més, la diferent evolució que segueix el consum de tabac entre els homes i les dones.

Materials

3

De nit... – per prevenir l'abús de l'alcohol tot jugant (aventura gràfica per a PC). *No fumar té premi* – per prendre partit sobre el tabac (postals rasca-rasca). *Que ruli...* – per incidir sobre joves propers al cannabis (llibret).

En pràctica

4

Recomanacions per treballar amb joves que prenen drogues i en pensen seguir prenent, de la mà de Carles Sedó.

L'opinió

4

Teresa Salvador, experta de prestigi internacional, directora del Centre d'Estudis sobre Promoció de la Salut, amb seu a Madrid, parla del primer sistema d'informació tècnica sobre prevenció de drogodependències de l'Estat i dels serveis que ofereix als professionals del sector.

Finestra oberta

5

Descripció de *Som Nit*, un projecte d'informació i reducció de riscos en el consum de drogues adreçat a joves, que va sorgir l'any 1999 com a resposta a l'alarma social generada al voltant del consum de drogues de síntesi.

Navegant

5

Comentaris i suggeriments per navegar per un portal gestionat per un organisme del govern dels Estats Units que dona accés a serveis molt diversos adreçats als professionals de la prevenció.

En poques paraules

6

Comentaris i notícies breus, d'aquí i d'arreu, sobre temes d'interès diversos relacionats amb les drogodependències.

Des de l'ICASS

6

Presentació d'una iniciativa del Departament de Benestar i Família orientada a donar resposta a les inquietuds més habituals de les famílies pel que fa a l'educació dels fills.

prevenim • dro és un programa de l'associació:

amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar i Família
Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

i la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Sanitat i Seguretat Social
Direcció General de Drogodependències i Sida

Aquest nou número de *Prevenim.dro* compta amb la col·laboració de dos experts ben coneguts pels professionals de la prevenció de les drogodependències a Catalunya: a la secció *L'opinió*, la directora de CEPS –Teresa Salvador– s'adreça als nostres lectors per presentar els aspectes més destacats del sistema d'informació sobre programes preventius, *Idea-Prevenció*, mentre que en Carles Sedó, de l'equip de prevenció de drogodependències de Santa Coloma de Gramenet, presenta a la secció *En pràctica* algunes orientacions que cal prendre en consideració a l'hora d'intervenir en el cas de joves que consumeixen drogues.

El nostre *Cop d'ull a la recerca* comenta un estudi que es publicarà ben aviat on s'analitza l'evolució del tabaquisme en una mostra de població adulta espanyola, posant de manifest, un cop més, la diferent evolució que segueix el consum de tabac entre els homes i les dones. Els seus resultats ens recorden que hi ha característiques de la població –i sens dubte, el sexe n'és una d'important– que cal tenir molt en compte quan definim els objectius i les característiques de les intervencions preventives. També hi trobareu la resta de seccions habituals, amb continguts que esperem que us resultin, tot ells, interessants.

Cop d'ull a la recerca

Canvis en l'hàbit de fumar dels adults: diferències en funció del sexe

En un estudi que es publicarà properament a *Annals of Epidemiology*, un grup d'investigadors va analitzar la relació amb el tabac de 38.271 persones (14.288 homes i 23.983 dones), de 35 a 64 anys, residents en diferents localitats espanyoles, primer a partir d'una entrevista realitzada entre 1992 i 1996, i després mitjançant una entrevista telefònica efectuada aproximadament 3 anys després del primer contacte.

En la primera entrevista, un 27,1% dels subjectes es van declarar fumadors, un 16,2% exfumadors i un 56,7% no havien estat mai fumadors. El seguiment telefònic va permetre conèixer l'evolució dels subjectes investigats en relació a l'ús de tabac. Així, es va poder estimar que cada any havia deixat de fumar un 5,7% dels fumadors i un 4,3% de les fumadores. A més, cada any, un 3,8% dels exfumadors i un 4,9% de les exfumadores haurien recaigut en l'hàbit de fumar, mentre que cada any s'haurien convertit en fumadors un 1,3% dels no fumadors i un 0,3% de les no fumadores.

Els investigadors van observar que, tant per als homes com per a les dones, l'abandonament de l'hàbit de fumar era més freqüent entre les persones de més edat, mentre que la recaiguda disminuïa a mesura que augmentava l'edat dels exfumadors. En canvi, la iniciació en l'hàbit era gairebé con-

stant per a tots els grups d'edat entre els homes, però disminuïa amb l'edat en el cas de les dones. A més d'aquests canvis associats a l'edat i el sexe, també es va observar que un consum superior de begudes alcohòliques s'associava a una menor probabilitat d'abandonar l'hàbit tabàquic i, entre els exfumadors, a una major tendència a la recaiguda.

A la vista de les diferències observades entre tots dos sexes, els autors suggereixen que els homes i les dones es troben en estadis diferents pel que fa al seu comportament en relació al tabac: en els homes, l'augment de la cessació i la disminució de les recaigudes causarien un increment de la proporció d'exfumadors a mesura que augmenta l'edat; en canvi, en les dones hi hauria una estabilització, o només una lleugera reducció de la prevalença de fumadores, atesa la seva menor taxa de cessació.

Aquestes observacions complementen els resultats de diferents estudis que han posat de manifest que la prevalença del tabaquisme entre les dones joves ha augmentat notablement en el decurs dels últims anys, especialment entre les adolescents, que tenen prevalences de tabaquisme iguals, o fins i tot superiors, a les dels nois. Cal dissenyar intervencions que ajudin a frenar la tendència a l'augment del tabaquisme entre les dones, si volem evitar que experimentin també les greus conseqüències sanitàries que ha representat el tabaquisme en els homes.

(...) els homes i les dones es troben en estadis diferents pel que fa al seu comportament en relació al tabac...

De nit... todos los gatos son pardos

Aventura gràfica per a ordinador concebuda per PDS, Promoció i Desenvolupament Social que s'emmarca dins de les activitats del programa "De marxa sense entrebancs" de l'Ajuntament de Barcelona, amb l'objectiu de constituir un suport lúdic i atractiu des del qual transmetre missatges preventius sobre l'abús de l'alcohol i propiciar intervencions educatives al voltant d'aquest tema per part de monitors de centres juvenils, educadors, etc.

Els protagonistes són una sèrie de gats antropomorfs que surten de nit per la ciutat i es mouen per diferents escenaris (pel barri, a casa, al cotxe, en un bar, etc.), la qual cosa dóna peu a treballar conceptes com ara les conseqüències de l'abús, la presa de decisions, consells per disminuir riscos, etc. Tant els diàlegs com la informació subministrada es poden llegir a la pantalla i escoltar amb els altaveus de l'ordinador. Això, sumat al tractament tridimensional de les imatges i a l'acurat disseny gràfic fa que sigui un instrument molt atractiu per treballar amb adolescents en centres cívics, casals de joves, associacions juvenils, etc.

Més informació: Agència de Salut Pública de Barcelona. IPAD. Tel. 932 384 545

No fumar té premi (postals rasca-rasca)

"No fumar té premi" és una intervenció comunitària que forma part del programa de prevenció de drogodependències de l'Ajuntament de Canovelles, i es compon de diversos elements que es van incorporant d'una manera seqüencial per tal d'arribar a diferents sectors de la població.

Un dels seus components consisteix en una sèrie de sis postals adreçades als adolescents, amb l'objectiu de propiciar el seu posicionament en contra de les pressions per fumar, provinents tant de la indústria tabaquera com del l'entorn social. L'anvers de les postals té un tractament gràfic d'evocacions nocturnes i cosmopolites, mentre que al seu revers es tracten continguts relatius a la publicitat del tabac, al paper de la dona en les estratègies de mercat del sector, als mites sobre el tabac *light*, als motius per fumar o no, a la manera de rebutjar una cigarreta i a la despesa que comporta el fet de fumar. Tots aquests textos incorporen el mètode del rasca-rasca, que comporta la implicació dels joves en un procés de descoberta d'informació i d'arguments.

Més informació: Ajuntament de Canovelles. Tel. 938 618 983

Que ruli...

Manual per a mans properes al cannabis

Material d'informació sobre el cannabis editat per la Direcció General de Drogodependències i Sida, elaborat amb la participació dels programes de prevenció de drogodependències dels Ajuntaments de Santa Coloma de Gramenet i de Parets del Vallès, i de l'associació Asaupam.

Consta d'un llibret de setze pàgines imprès a tres tintes, disponible en català i castellà, que des d'un plantejament orientat a la reducció de riscos s'adreça als joves de 15 anys o més que fumen cannabis o que tenen relació amb gent que ho fa, amb l'objectiu d'ajudar-los a evitar problemes amb els porros. Els seus textos tracten aspectes generals del cannabis (adulteració, capacitat addictiva, etc.) i dels problemes associats al seu consum al carrer, a l'escola, al treball, etc. També inclouen comentaris sobre la pressió de grup i consells per identificar situacions d'abús i per reduir o abandonar el seu consum. Pensat per a ser distribuït d'una manera anònima en espais freqüentats per la població destinatària, també pot servir com a material de suport en intervencions realitzades per professionals dels àmbits educatiu o social.

Més informació: Direcció General de Drogodependències i Sida. Tel. 932 272 900

En pràctica

Intervenir amb joves que prenen drogues (i que pensen seguir-ho fent)

Per incidir sobre la conducta dels joves, cal que ens apropem a allò que els interessa o preocupa de debò. A una noia de setze anys que abusa de l'alcohol difícilment li servirà que li diguem que amb els anys pot esdevenir una alcohòlica (no té consciència de futur), o que la cocaïna, que la té seduïda, posa en risc la seva salut (no té consciència de salut, perquè no té edat d'estar malalta). A l'hora de treballar amb joves que prenen drogues (legals i/o il·legals) cal adoptar una perspectiva ampla, que contempli:

- Els danys provocats directament pel consum: físics (una taquicàrdia per haver pres *speed*) o psíquics (un "mal viatge" després de prendre ketamina).
- Certes conductes posteriors: conducció (beure i no adonar-se que qui condueix també ha begut), sexe (sota els efectes d'una pastilla tipus èxtasi, fer sexe sense ser-ne gaire conscient), treball, intimidacions, baralles, etc.
- Conseqüències externes: familiars (tornar a casa amb els ulls vermells per haver fumats cannabis), legals (haver de fer "tractament" per evitar pagar una multa per haver-se fet una ratlla al cotxe), escolars (ésser expulsat del IES per fumar porros als lavabos), laborals, etc.

El treball preventiu amb joves consumidors pot girar al voltant del pol *negatiu* (consumeix de manera que evitis problemes importants) o del *positiu* (consumeix només de manera que t'ho passis bé). En qualsevol cas, ha de tenir en compte:

- Les particularitats de cada droga i la manera de consumir-la amb menys riscos.
- Què és fa, què es pren i com es pren a cada ambient significatiu per als joves.
- Les diferències en les característiques del consum dels dos sexes i de cada edat.
- Les actituds hedonistes i de manca de límits, i la seva manifestació en la manera de prendre drogues.

Però, parem compte: anar a parar al **DROGUES SÍ** com a reacció al **DROGUES NO** anterior, és inadequat i/o pot comportar riscos. Evitem, doncs:

- Caure en complicitats perverses ("aquesta pastilla que t'he analitzat és bona").
- Esdevenir mers tecnòlegs (*pregunta'm tot el què vulguis sobre qualsevol droga*), oblidant-nos que les persones (com estan, què fan, per què ho fan...) són el més important.
- Limitar-nos a fer un enfocament individualista de la qüestió (*el teu cos és teu, fes el que et sembli*), passant per alt les repercussions sobre la família, els amics o la comunitat.

Carles Sedó. Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet.
Equip de Prevenció de Drogodependències.

L'opinió

Teresa Salvador és una psicòloga catalana amb una dilatada trajectòria professional en els àmbits del tabaquisme, la prevenció de les drogodependències i el treball documental, fet que li ha atorgat una gran projecció i reconeixement, tant a casa nostra com a nivell internacional. Actualment, des del Centro de Estudios sobre Promoción de la Salud, amb seu a Madrid, dirigeix el primer sistema d'informació tècnica sobre prevenció de l'abús de drogues de l'estat, del qual, precisament, ens en parla en aquestes línies.

En les últimes dues dècades s'estan produint avenços importants, tant en el coneixement dels factors etiològics dels problemes relacionats amb l'ús de drogues, com pel que fa a l'eficàcia de diferents formes d'intervenció preventiva. Aquests avenços són fruit de l'esforç de nombrosos professionals que, en publicar els seus treballs, aporten experiències valuoses per a l'avenç científic, la presa de decisions polítiques i el desenvolupament d'estratègies preventives eficaces.

És clar que, tenir en compte la informació prèvia basada en l'evidència contribueix a optimitzar els programes i a millorar la seva relació cost/efectivitat. En aquest sentit, la necessitat de documentació científica i tècnica no és patrimoni exclusiu dels investigadors; afecta tothom que ha de

dissenyar o dur a terme intervencions preventives.

(...) la necessitat de documentació científica i tècnica no és patrimoni exclusiu dels investigadors...

Els últims anys l'activitat del sector preventiu ha crescut molt, alhora que les tecnologies de la informació s'han desenvolupat enormement. En aquest marc, el desenvolupament d'un sistema d'informació tècnica sobre prevenció de l'abús de drogues com *IDEA-Prevenció* ha esdevingut un instrument clau per seleccionar i difondre informació especialitzada en el nostre context cultural.

IDEA-Prevenció facilita l'intercanvi d'informació entre els professionals que des-

envolupen programes orientats a la disminució de la demanda de drogues i a la prevenció de l'abús de substàncies psicoactives. A més, proporciona documentació científica sobre experiències que aporten nous elements de coneixement i reflexió en aquest àmbit. Finalment, mitjançant un treball rigorós i constant de recerca i actualització, ofereix un accés ràpid i selectiu (després de fer una tria de qualitat) a informació recent del nostre país i de l'àmbit internacional, reduint la inversió de temps i recursos necessaris per localitzar informació, sovint, difícilment assequible d'una altra manera. La informació recopilada es difon i està disponible gratuïtament per als usuaris del Sistema.

Per accedir als seus serveis cal sol·licitar-ho a: info.idea-prevencion@telefonica.net.

Som.nit

Som.nit és un projecte d'informació, prevenció i reducció de riscos en el consum de drogues adreçat a joves. Gestionat per Creu Roja Joventut amb el suport de la Secretaria General de Joventut i de la Direcció General de Drogodependències i Sida de la Generalitat de Catalunya, pretén donar resposta a algunes de les necessitats derivades dels nous patrons de consum de drogues que molts joves han anat incorporant en els últims anys.

Els seus orígens se situen en un projecte pilot que es va endegar a la ciutat de Barcelona l'any 1999 com a resposta a l'alarma social generada al voltant del consum de drogues de síntesi. En aquell projecte, que es va desenvolupar en quatre fases: treball de camp, disseny de material informatiu, intervenció en espais d'oci nocturn i avaluació, hi van col·laborar Creu Roja Joventut i la Secretaria General de Joventut. Més tard, es va fer extensiu a tot el territori català, treballant amb voluntaris de Creu Roja Joventut.

Som.nit aporta informació sobre drogues i sobre altres temes de salut en espais d'oci, relació i trobada de joves, essent la seva activitat central la ubicació d'un punt d'informació a discoteques, concerts i festivals, des d'on s'ofereix als joves interessats materials informatius, preservatius gratuïts i assessorament personal i confidencial. També ofereix activitats per promoure la reflexió i la presa de decisions responsables entre els joves, i tallers de reducció de riscos i primers auxilis per a treballadors d'espais d'oci nocturn. Totes aquestes activitats són desenvolupades per voluntaris de Creu Roja Joventut, prèviament formats com a agents de salut per l'entitat.

Els criteris d'intervenció es basen en informar amb objectivitat sobre les drogues, evitar els judicis de valor i el paternalisme, promoure l'adopció de decisions autònomes i responsables i adequar les intervencions a les diferents necessitats. En aquest sentit, els joves identificats com a no consumidors reben missatges orientats a reforçar la seva posició o a retardar l'inici del consum, mentre que els consumidors reben suggeriments per reduir els riscos, sense plantejar-los necessàriament la disminució o la cessació del consum.

Les dades disponibles (avaluació del procés) indiquen que al llarg dels darrers cinc anys s'han fet més de 500 intervencions, on hi han participat més de 800 joves agents de salut.

Més informació: Oficina Autònoma de Creu Roja Joventut. Telèfon: 934 890 026

Navegant

Prevention Pathways

Prevention Pathways és una iniciativa del Center for Substance Abuse Prevention (CSAP), un organisme del govern dels EUA encarregat de millorar la qualitat i l'accessibilitat dels serveis de prevenció de l'abús de drogues. El CSAP promou un abordatge comunitari de la prevenció que garanteixi la disponibilitat de serveis i que atengui les necessitats emergents i escurci distàncies entre el coneixement científic i el treball aplicat (transferència de tecnologia).

Els seus responsables descriuen aquest web com una porta d'entrada a la informació sobre prevenció de drogodependències a la xarxa. El web posa a l'abast dels professionals del sector documentació especialitzada i altres serveis que van, des d'una selecció de programes model desenvolupats als Estats Units, fins a la possibilitat de seguir, d'una manera gratuïta, cursos "on line" sobre diferents temes, passant per la possibilitat d'accedir a informació sobre programes específics per a diferents grups de població, a materials d'avaluació, software d'anàlisi estadístic d'accés lliure, serveis d'anàlisi per internet, etc.

En definitiva, un recurs interessant i útil per als professionals que treballen en prevenció de drogodependències i dominin l'anglès. Una limitació addicional és que part de la informació i dels serveis que ofereix estan limitats a l'àmbit geogràfic dels EUA o tenen poc sentit fora del país.

Adreça del web: <http://preventionpathways.samhsa.gov>

Campanya sobre l'alcohol a La Garrotxa. En el marc de les festes del Tura d'Olot el Consorci de Benestar Social de la Garrotxa ha dut a terme una campanya de sensibilització sobre l'abús de l'alcohol. Partint del lema *Alcohol, qui decideix?* i d'un personatge extret de l'imaginari popular, durant la campanya s'han distribuït tríptics i sotagots i s'han difós missatges per la ràdio i televisió locals. Més informació al 972 266 644

El Consell Comarcal de l'Alt Empordà lidera un programa europeu. Es tracta d'un projecte per a la incorporació de bones pràctiques en les polítiques locals de drogodependències, que s'emmarca dins del programa URB-AL de la Comissió Europea, i compte amb la participació de diferents ciutats, entitats i regions d'Argentina, Brasil, Colòmbia, Espanya, Itàlia i l'Uruguai. Més informació a <http://www.urbaldro.net>

Enquesta Escolar 2002. Realitzada sobre més de 25.770 alumnes de 14 a 18 anys de 567 centres d'ensenyament secundari de tot Espanya, s'emmarca en el seguiment que, des de 1994, fa cada dos anys el Pla Nacional sobre Drogues amb l'objectiu d'obtenir informació sobre les tendències del consum de drogues entre els joves. Es pot accedir a un resum de resultats i conclusions a: <http://www.mir.es/pnd>

Nova revista. L'Institut d'Investigació de Drogodependències (INID) de la Universitat Miguel Hernández publica *Salud y drogas*, una revista semestral de caràcter científic. La publicació compte amb el suport de la Generalitat Valenciana, i inclou a més d'articles originals i de revisió, un espai reservat a investigadors novells i un apartat anomenat "fòrum polític". La subscripció és gratuïta i es pot sol·licitar a: inid@umh.es

Per llegir. *Bases científicas de los programas de prevención de las drogodependencias* (480 pàgines) és un manual editat pel Pla Nacional sobre Drogues com a complement d'un treball anterior sobre les bases teòriques d'aquesta mena de programes (veieu el butlletí número 1). D'aquesta manera es posa a l'abast dels interessats una visió àmplia i detallada dels principis teòrics i científics que sustenten el treball en prevenció. Es pot baixar de <http://www.mir.es/pnd>

Des del Departament de Benestar i Família

El Servei d'Atenció Familiar (SAF) és una iniciativa del Departament de Benestar i Família, orientada a donar resposta a les inquietuds més habituals de les famílies pel que fa a l'educació dels fills (en el sentit global del terme) i a potenciar el seu paper com a ens educadors i transmissors de valors. El SAF ofereix tant atenció personalitzada com col·lectiva. En el primer cas, posa a disposició de les famílies l'accés a serveis professionals per atendre situacions concretes. A tal fi, s'ha configurat una xarxa d'entitats col·laboradores que ofereix atenció i orientació (i si s'escau, derivació a centres especialitzats) sobre qüestions diverses, com ara la gelosia dels infants, els trastorns alimentaris i del comportament, l'ús de substàncies addictives, la manca de motivació i d'esforç en els estudis, les actituds i conductes violentes, etc. L'atenció a col·lectius es fa a través del programa "Temps de Família", que posa a disposició de les famílies amb fills menors d'edat una sèrie de documents col·leccionables que s'estructuren en tres franges d'edat (de 0-6, de 6-12 i de 12-18 anys) al voltant de diferents temes (valors, lleure, etc.). Alhora, ofereix la possibilitat d'organitzar xerrades-col·loqui conduïdes i dinamitzades per especialistes en diferents temes d'interès per a les famílies.

Més informació: **Departament de Benestar i Família. Secretaria de la Família.** Telèfon: 934 831 914

prevenim dro

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social

Direcció: Antoni Duran i Jaume Larriba

Disseny: E. Bosch

Revisió lingüística, fotomecànica i impressió: Addenda

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?

Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?

Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!

Prevenim.dro

Provença, 79 baixos 3a. 08029 Barcelona

Tel: 93 430 71 70 · Fax: 93 439 07 73

E-Mail: prevenim.dro@pdsweb.org · Web: <http://www.pdsweb.org>